

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 6 ΙΟΥΝΙΟΥ 2025
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

Οι γνώσεις που ζητήθηκαν από τους μαθητές στις ερωτήσεις της πρώτης ομάδας αντλούνται από τα τέσσερα κεφάλαια του σχολικού βιβλίου, χωρίς εκπλήξεις και παγίδες για τους μαθητές. Συγκεκριμένα, στο Θέμα Α1 ζητούνται τρεις ορισμοί, οι οποίοι έχουν επαναληφθεί στο παρελθόν. Στο Θέμα Α2 έχουμε άσκηση για τον χαρακτηρισμό προτάσεων ως Σωστές ή Λανθασμένες, από την ύλη τεσσάρων κεφαλαίων, χωρίς δυσκολίες. Η ερώτηση του θέματος Β1 αφορά στην ναυτιλιακή και εμπορική δραστηριότητα των Ελλήνων κατά τον 18ο αιώνα (ύλη πρώτου κεφαλαίου). Το ζητούμενο είναι ξεκάθαρο και δεν θα δημιουργήσει προβλήματα στους μαθητές. Αντίστοιχη εικόνα παρουσιάζει και το Θέμα Β2 που αντιστοιχεί σε γνώσεις του δεύτερου κεφαλαίου σχετικά με το πολιτικό πρόγραμμα του ΣΕΚΕ, χωρίς κανένα πρόβλημα για τους μαθητές. Στη δεύτερη ομάδα και συγκεκριμένα στο Θέμα Γ1, ζητήθηκαν γνώσεις βιβλίου από το τρίτο κεφάλαιο και την αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων. Οι ερωτήσεις ήταν ξεκάθαρες και η αντιστοίχιση των γνώσεων του βιβλίου με τις πληροφορίες των δύο πηγών ήταν εμφανής. Το Θέμα Δ1, ζητούσε γνώσεις βιβλίου από το τέταρτο κεφάλαιο και την ανάλυση τριών κειμένων για τα αποτελέσματα της επανάστασης του θερίσου. Οι ερωτήσεις ήταν ξεκάθαρες, χωρίς εκπλήξεις για τους μαθητές.

Τα θέματα της Ιστορίας προσανατολισμού δεν επιφύλαξαν εκπλήξεις στους μαθητές.

Σε ό,τι αφορά τον βαθμό δυσκολίας, θεωρούνται βατά για τους καλά προετοιμασμένους μαθητές καθώς απλώνονται σε όλα τα κεφάλαια του βιβλίου και ήταν απαραίτητη και η σωστή διαχείριση του χρόνου.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΛΗΡΕΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

α. Πανελλήνιον: Ο Καποδίστριας μετά την αναγνώριση (περίπου το 1825) των τριών κομμάτων (αγγλικό, γαλλικό, ρωσικό), προσπάθησε να επανδρώσει ένα συμβουλευτικό όργανο, το «Πανελλήνιον», με αντιπροσώπους και των τριών παρατάξεων, προκειμένου να εξασφαλιστεί εσωτερική ειρήνη.

β. Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής: Ιδρύθηκε με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης το 1923 με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Την αποτελούσαν έντεκα μέλη (τέσσερις Έλληνες, τέσσερις Τούρκοι και τρία μέλη-πολίτες ουδέτερων κατά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο κρατών) με αρμοδιότητα τον καθορισμό του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των ανταλλάξιμων.

γ. ΠΑΟΥΕΡ: Βρετανική εταιρεία ΠΑΟΥΕΡ η οποία μετά την έλευση των προσφύγων του 1922, ανέλαβε την εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στην Αθήνα αλλά και τη δημιουργία σύγχρονου δικτύου αστικών συγκοινωνιών, βασισμένου σε ηλεκτροκίνητα τραμ και λεωφορεία.

ΘΕΜΑ Α2

- α. Σωστό
- β. Σωστό
- γ. Λάθος
- δ. Λάθος
- ε. Σωστό

ΘΕΜΑ Β1

«Στη διάρκεια του 18^{ου} αιώνα... να εκμεταλλευτούν οι Έλληνες», σελ. 20 του σχολικού βιβλίου

ΘΕΜΑ Β2

«Οι υψηλοί δείκτες ανεργίας... σε Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος (ΚΚΕ).», σελ. 98 του σχολικού βιβλίου

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Η απάντηση στο **α ερώτημα** δίνεται από το εξής χωρίο του **σχολικού βιβλίου**: «Η αγροτική αποκατάσταση... λιπάσματα και ζώα», **σελ. 156**. Η απάντηση στο **β ερώτημα** δίνεται από το εξής χωρίο του **σχολικού βιβλίου**: «Για τη στέγαση... η Αγροτική Τράπεζα.», **σελ. 157**.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α) Η αγροτική αποκατάσταση στο μεγαλύτερο μέρος της ήταν έργο της ΕΑΠ. Απέβλεπε στη δημιουργία μικρών γεωργικών ιδιοκτησιών. Η Ελένη Μπενάκη στο κείμενο Α επιβεβαιώνει τη διάθεση του ελληνικού κράτους για την αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων με τρόπο που θα είναι παραγωγικός και για τη χώρα. Η εγκατάσταση των προσφύγων έγινε σε εγκαταλελειμμένα χωριά, σε νέους συνοικισμούς προσαρτημένους σε χωριά και σε νέους, αμιγώς προσφυγικούς συνοικισμούς. Ο παραχωρούμενος κλήρος ποίκιλλε ανάλογα με το μέγεθος της

οικογένειας των προσφύγων, την ποιότητα του εδάφους, το είδος της καλλιέργειας και τη δυνατότητα άρδευσης. Συνήθως ο κλήρος δεν αποτελούσε ενιαία έκταση, αλλά τεμάχια αγρών που βρίσκονταν σε διαφορετικές τοποθεσίες. Στην αρχή η διανομή από τις υπηρεσίες εποικισμού ήταν προσωρινή. Θα γινόταν οριστική μετά την κτηματογράφηση από την τοπογραφική υπηρεσία του Υπουργείου Γεωργίας. Η ιστορικός αναφέρει συμπληρωματικά την άποψη του Διευθυντή Αγροτικής Αποκαταστάσεως, ότι αγρότες πρόσφυγες έχοντας τα ίδια δικαιώματα με τους ντόπιους δικαιούνται γεωργικούς κλήρους με δυνατότητες παραγωγής. Εκτός από τη γη παραχωρούνταν στέγη, εργαλεία, σπόροι, λιπάσματα και ζώα. Στο κείμενο Α επιβεβαιώνεται η παραχώρηση κατοικιών αγροτικού τύπου, σπόρων, ζώων, εργαλείων και κάρων στους πρόσφυγες, καθώς διαφορετικά δεν θα μπορούσαν να προχωρήσουν στην καλλιέργεια των κλήρων και επομένως η επιβίωσή τους θα ήταν αδύνατη. Συμπληρωματικά, αναφέρεται, μάλιστα, ότι αυτές οι παραχωρήσεις θα μπορούσαν να συνεχιστούν και κατά τον δεύτερο χρόνο της εγκατάστασης των προσφύγων στην Ελλάδα.

β) Για τη στέγαση τηρήθηκε το σύστημα της ανέγερσης των οικιών απευθείας από την ΕΑΠ (εργολαβία). Το κείμενο Β αποτελεί τον απολογισμό της ΕΑΠ σε ό,τι αφορά την παροχή κατασκευή κατοικιών για τους αγρότες πρόσφυγες. Το κείμενο προσφέρει συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία ανέγερσης κατοικιών με τη μέθοδο της εργολαβίας. Διαπιστώνονται οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι εργολάβοι καθώς υπήρξαν προβλήματα με τη μεταφορά και συλλογή των οικοδομικών υλικών σε κάποιες περιοχές αλλά και με την έλλειψη εργατικών χεριών. Από την άλλη, η ΕΑΠ ήταν δυσχερημένη από τους εργολάβους καθώς παρέδιδαν κατοικίες κακής ποιότητας κάτω από την πίεση του χρόνου και των προσφύγων που ήταν άστεγοι. (Τηρήθηκε, επίσης,) η μέθοδος της ανέγερσης από τους ίδιους τους πρόσφυγες με τη χορήγηση όλων των οικοδομικών υλικών (αυτεπιστασία). Το κείμενο αποτίμησης από την ΕΑΠ, κάνει λόγο για παραχώρηση ξυλείας, κεραμιδιών, καρφιών και χρημάτων προκειμένου να πληρωθούν οι εργαζόμενοι μαραγκοί και χτίστες για τις υπηρεσίες τους, επιβεβαιώνοντας και συμπληρώνοντας την ιστορική αφήγηση. Όπως γίνεται αντιληπτό από το κείμενο οι πρόσφυγες προσέφεραν ανειδίκευτη εργασία στο χτίσιμο των κατοικιών και στη μεταφορά των υλικών. Την επίβλεψη των κύριων εργασιών έχει η ΕΑΠ καθώς ορισμένος εργοδηγός έχει την ευθύνη για την ποιότητα και την ποσότητα των εργασιών, τις πληρωμές των εργαζομένων αλλά και την αγορά των υλικών. Τα κτίσματα ήταν, συνήθως, δύο δωμάτια, μία αποθήκη και ένας σταύλος. Την αξία του παραχωρούμενου κλήρου θα πλήρωναν οι πρόσφυγες με δόσεις. Ο τίτλος που δινόταν στους κληρούχους ήταν τίτλος απλής κατοχής. Θα γινόταν τίτλος πλήρους κυριότητας αργότερα, μετά την αποπληρωμή του χρέους. Μετά τη διάλυση της ΕΑΠ, το 1930, τα χρέη των αγροτών προσφύγων ανέλαβε να εισπράξει η Αγροτική Τράπεζα.

ΘΕΜΑ Δ1

Το α ερώτημα απαντιέται από το εξής χωρίο του σχολικού βιβλίου: «Το κίνημα του Θερίσου... στην Κρήτη.», σελ. 215. Το β ερώτημα απαντιέται από το εξής χωρίο του σχολικού βιβλίου: «Η πολιτική του Βενιζέλου... ιδιότυπη ελληνική επαρχία.», σελ. 216.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α) Το κίνημα του Θερίσου δεν πέτυχε πλήρως τους στόχους του, αλλά έδωσε νέα ισχυρή ώθηση στο Κρητικό Ζήτημα και προκάλεσε θετικές εξελίξεις. Το πρώτο κείμενο αποτελεί πρωτογενή πηγή καθώς πρόκειται για τις εκτιμήσεις του ίδιου του Βενιζέλου για τα αποτελέσματα που επέφερε η επανάσταση του Θερίσου στο Κρητικό ζήτημα. Ο μεγάλος πολιτικός εκτιμά ότι μετά το κίνημα ο κρητικός λαός παύει να βρίσκεται στο περιθώριο και αναγνωρίζεται ως παράγοντας που έχει λόγο για την εξέλιξη του εθνικού του ζητήματος. Κατά τον Βενιζέλο, η άποψη ότι η λύση του ζητήματος αυτού ανήκει στη δικαιοδοσία του Πρίγκιπα Γεωργίου και της βασιλικής οικογένειας της Ελλάδας κατέρρευσε, καθώς οι Κρήτες με την επανάσταση του Θερίσου του έδωσαν τις πραγματικές εθνικές του διαστάσεις. Ο Βενιζέλος θεωρεί ότι μετά το κίνημα οι Κρήτες εξασφάλισαν τις ελευθερίες τους, οι οποίες προστατεύονται από το νέο καθεστώς που επέβαλε η επανάσταση, καθιστώντας τον Κρητικό λαό κύριο παράγοντα διαμόρφωσης των εξελίξεων στο Κρητικό Ζήτημα. Διεθνής Επιτροπή που ήλθε στην Κρήτη το Φεβρουάριο 1906, ανέλαβε να εξετάσει την κατάσταση και τους όρους λειτουργίας του αρμοστειακού καθεστώτος και να υποβάλει σχετική έκθεση. Έπειτα από μακρότατες και επίπονες διαβουλεύσεις με τον Ελ. Βενιζέλο και με την Ελληνική Κυβέρνηση, οι Μεγάλες Δυνάμεις κατέληξαν σε μια νέα ρύθμιση του Κρητικού Ζητήματος. Το οριστικό κείμενο των μεταρρυθμίσεων προέβλεπε την οργάνωση Κρητικής Χωροφυλακής με εντελώς νέο σχήμα. Ο Αντ. Κλάφης στο έργο του επιβεβαιώνει την ιστορική αφήγηση με την αναφορά του ότι οι Μεγάλες Δυνάμεις στο σχέδιό τους για τη διευθέτηση του Κρητικού Ζητήματος αποφάσισαν σοβαρές αλλαγές στη δομή της Χωροφυλακής. (Η Διεθνής Επιτροπή αποφάσισε, επίσης,) την ίδρυση Κρητικής Πολιτοφυλακής, με Έλληνες αξιωματικούς που προηγουμένως θα παραιτούνταν από τον ελληνικό στρατό, και την ανάκληση των ξένων στρατευμάτων, μετά την αποκατάσταση της εσωτερικής γαλήνης στην Κρήτη. Το κείμενο Β επιβεβαιώνει την ίδρυση κρητικής Πολιτοφυλακής, τον ρόλο των απόστρατων Ελλήνων αξιωματικών και ως εκ τούτου και την αποχώρηση των στρατευμάτων των Προστατίδων Δυνάμεων.

β) Η πολιτική του Βενιζέλου είχε θριαμβεύσει. Αμέσως έπειτα συγκροτήθηκε η Β΄ Συντακτική Συνέλευση, για την εκπόνηση νέου συντάγματος, και η πρώτη πράξη της ήταν η έκδοση ενωτικού ψηφίσματος, μέσα σε ατμόσφαιρα συμφιλίωσης και εθνικής έξαρσης. Ο Θεοχάρης Δετοράκης στο κείμενό του επιβεβαιώνει την αρμοδιότητα της Β΄ Συντακτικής Συνέλευσης να εκπονήσει νέο σύνταγμα αλλά και την ενέργειά της να εκδώσει ενωτικό ψήφισμα στις 30 Ιουλίου 1906. Ο ιστορικός συμπληρώνει ότι στο πλαίσιο αυτό της ανασυγκρότησης της νήσου οι Μεγάλες Δυνάμεις προσέφεραν ως δάνειο στους Κρήτες 9.300.000 γαλλικά φράγκα ρυθμίζοντας ταυτόχρονα και τους τόκους των προηγούμενων δανείων προς το νησί. Με νέα απόφασή τους οι Δυνάμεις παραχωρούσαν στο βασιλιά των Ελλήνων Γεώργιο Α΄ το δικαίωμα να διορίζει εκείνος τον Ύπατο Αρμοστή της Κρήτης (14 Αυγούστου 1906). Στο κείμενο Β παρατίθεται η άποψη των Μεγάλων Δυνάμεων ότι ο Πρίγκιπας Γεώργιος αποτελεί, πια, βαρίδιο για τις εξελίξεις στο Κρητικό Ζήτημα, ως απόρροια της έκθεσης της Διεθνούς Επιτροπής. Συμπληρώνει, ταυτόχρονα, ότι η λύση στο ζήτημα είναι η ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα. Για το ίδιο ζήτημα ο Θεοχάρης Δετοράκης στο κείμενο Γ επιβεβαιώνει την απόδοση του δικαιώματος ορισμού αρμοστή στην Κρήτη στον βασιλιά της Ελλάδας με τις ευλογίες των Δυνάμεων ως εξέλιξη που ανοίγει τον

δρόμο για την οριστική λύση του Κρητικού Ζητήματος. Το νησί είχε ουσιαστικά καταστεί μια ιδιότυπη ελληνική επαρχία.